

KÉT NAGYBÁNYAI RÉGI KÖNYVTÁR.

DR. MORVAY GYÖZÖTŐL.

A tudományos kutatás által elfeledve vagy alig ismerve, két közintézet létezett Nagybányán, mely a hazai oktatás és nevelés munkásaként szerepelt a XVI—XVIII. századokban.

Az egyik virágzó protestáns kollégium, mint a közsokás a város latin nevééről — Rivulus Dominarum — nevezte: a *Schola Rivulina*; a másik a Jézus-rend kollégiuma. Molnár Aladár »A közoktatás története Magyarországon a XVIII. században« című művében, mely a nevezett évszázadot megelőzőleg a XV. századtól kezdve iparkodott a hazai közoktatásnak történetét adni, az elsőt nem ismerte, a másodikról egyebet sem közöl azon téves adatnál, hogy Mattyasovszky László nyitrai püspök alapította. A névnel egyebet az iskolák történetirői alig ismertek, vagy azt sem. Mind a kettő pedig a hazai közművelődés erélyes faktora volt a keleti végvidéken. Nem említve, hogy nevezetesebb családok, mint a Telekiek, Eötvösök, Desewffyek, Gerliczyek és mások fiai itt tanultak, évszázadokon át tartották meg ezen vidéket a magyarságnak, a kereszténységnek.

A Schola Rivulinát az 1547. évben Kopácsy István, a nagy-hírű reformátor alapította, a jezsuiták kollegiumát I. Lipótnak 1693-ban adott diplomája erősítette meg, gimnáziumát pedig a Szegedről 1712-ben áthelyezett Mattyasovszky-féle 55,000 rajnai frtra rúgott alapítványból állította föl *Ravasz Ferencz* házfőnök.¹

Eltekintve ezen iskolák szervezetétől és történetétől, csupán azok könyvtáraitól kívánok e helyütt bővebben szólni.

I.

Az iskolai coetus, mint a protestáns iskola föntartója, a könyvtár megalapítását és gyarapítását egyik legfontosabb kötelességének tartotta. Legelső könyveit Veress Mihály katolikus plébános és tizenegy káplánjának a reformált hitre való áttérése (1547) szolgáltatta. Ekkor jutottak állítólag a parochia könyvei a református hitköz-

¹ Bővebben tárgyalom ezt »A középoktatás története Nagybányán« (Nagybánya, 1896.) című művemben.

ség és iskola tulajdonába. Az ekként alakult könyvtár nagyobbítására úgy a város áldozatkészsége, mint a közönség adománya sokat tett. Nagyobbszerű adományokról hallgatnak ugyan a város és a protestáns egyház levéltárai, de bizonyos tény, hogy az iskola fõntartására szolgáló pénzbõl mindig jutott néhány fillér a könyvtár segélyezésére.

Adakozókat említ a városi levéltár is. Técsi István váradi református prédikátor 1655 július 19-ikén a »jõhírû« református iskolának könyveket ajándékoz. A könyvek szállításáért a város 5 frtot fizetett.¹

A katalogusok is emlitenek ilyeneket. Az 1669. évben Olasztelki Máthé tiszteletes úr négy, Bókinyi István tiszteletes úr két könyvet adományozott. 1724-ben Nánási Sára, Décsi János és Kõszegi Sámuel adakoztak. 1717 november 5-dikén Kolosvári István tiszteletes 5 könyvet, 1742-ben Némethi József végrendeletileg 14 könyvet adományozott.

A könyvek és az oktatás szeretetében a város áldozatkészsége annyira ment, hogy egyik kiváló rektora és prédikátorának; Nánásy Istvánnak »*A Szû titka*« címû erkölcsî mûvét 1670-ben Kolozsvárott saját költségén kinyomatta.²

A könyvek áráról mitsem tudunk, Vergilius egyik jegyzetes kiadását kivéve, melynek értéke a katalogus szerint 1 frt volt.

Tekintve a könyvek drágaságát, a nyomda és kereskedés hiányát, a szállítás költségeit, a patronatus igen sokat tett kedvencz alkotásáért. Tanúsítja ezt a könyvek nagy száma és a gondos fõlügyelet.

A könyveknek aránylag tetemes száma arról tett bizonyosságot, hogy a nagybányai olvasók igénye az akkor ápolt tudományok minden ágazatára kiterjedt, és a hatóság odatõrekedett, hogy a tanítók és tanítványok olvasottságát a kor mûveltségének fõlszínén tartsa.

A könyvtár az iskola helyiségében, a Schola Rivulinának még ma is — bár rozogán — fenálló épületében volt elhelyezve. Különös fõlügyeletnek volt alávetve, melyet az iskola seniora gyakorolt, a kinek kötelessége volt a könyvtár állapotáról minden

¹ Városi levéltár, Rerum oec. nr. 41.

² Szabó Károly, Régi Magyar Könyvtár, I. k. 1103. sz.

hóban a rector, contrascriba, collaborator, scholarcha jelenlétében az egész coetus előtt tüzetesen beszámolni.¹

A könyvtár történetére vonatkozó adatok igen hiányosak.

1669 április havában a coetus rendezi a bibliothékát és megszabja a használandó tankönyveket és a beszerzendő könyveket.² Eredményének tekinthető az első katalogus.

1688-ban a régi katolikus parochiához tartozott földeket, templomokat a szepesi kamarától kiküldött bizottság a protestánsoktól elvette, a jezsuitákat azok birtokába beigtatta és az iskolát betiltotta.

Már ekkor keresték a jezsuiták azon bibliothékát, mely annak idején a katolikusoktól elvételre volt.³

1692-ben egy újabb bizottság az újból fölálló iskolát házával és a könyvtárral együtt ellenmondás nélkül kivette a protestánsok kezéből. Amint a későbbi katalogusok igazolják, a protestáns oktatók a könyvek nagy részét jó eleve biztonságba helyezték és a jezsuiták igen keveset vagy semmit sem kaphattak.⁴

1712 január 11-én, midőn a református iskola nyilvánossága végleg megszűnt és a protestánsok kénytelenek istentiszteletüket és az iskolát titokban a város falain kívül tartani, a bibliothékát megmentették és magukkal vitték. Az iskola régi hivatásával, kedvelt rendszerével és megszokott módszerével lappangva tovább működött.

Az 1731-ben hozott Resolutio Carolina által, mely Mária Terézia uralkodásának végeig mérvadóul szolgált, a jezsuita szerzet országosan erősbödött. Ezen resolutio alapján a helytartótanács nyomozást rendelt a nyilvánosan és titokban működő protestáns iskolák ellen. Eredménye volt, hogy az iskolákat a nyelvtani fokozatig leszállították.

Nagybányán 1755 tavaszán dőlt el a reformátusok iskolájának sorsa. Május 25-én a katolikus magistratus erélyes közbenjárásával a schola végleg megszűnt. Mennyi könyv volt akkor a régi bibliothékából, hová lettek azok, arról hiába kérünk fölvilágosítást az oklevelektől. Egy részét valószínűleg lefoglalták, a másikat

¹ Városi ltár.

² Városi ltár. R. oec. 36. Ref. traktus jkönyve a ref. egyház ltárában.

³ Ref. egyh. ltár, 28. Inquisitio II.

⁴ Ref. egyh. ltár, Nr. 23. 3. sz.

a református egyház tartotta meg, vagy pedig szétesztették. Az iskola törvényei, a matrikula, a katalogusok és néhány, a református egyház levéltárában őrzött könyv kivételével nyoma veszett az egésznek.

Megmaradtak tehát a bibliothéka katalogusai.

Ezeket egy bőrbe kötött könyvbe irták,¹ mely az iskola matrikuláját és törvényeit is magában foglalja, a nagybányai református egyház levéltárának ma is féltve őrzött kincsét képezi.

A katalogusok öt különböző időből tüntetik fel a könyvtár állapotát.

Az első katalogus a kézirat 3—10 lapjait foglalja el. Közepén csonka, mivel az 5. és 8. lap hiányzik. Czime: *Labore ac industria admodum reverendi ac clarissimi domini Stephani Eszéki² rectoris scholae ejusdem meritissimi facta anno 1669. circiter die 23.*³ Ez után kezdődik mindjárt a könyvtár jegyzéke *Series librorum scholae Rivulinae* czimmel.

A katalogus a könyvtár elhelyezése szerint sorolja fel a könyveket. A könyvtár, mint a felsorolás módszeréből kivehető, thékákra volt osztva, melyekben a művek jól-rosszul szakok szerint voltak elhelyezve. Minden théka sedesekből állott.

Theca A: Commentatores et Practici. Öt sedesből állott. Az 1. sedes 16 művet, a második 17-et, a harmadik 19-et, a negyedik 23-at, az 5. sedes 13 művet tartalmaz. E théka tartalmául tehát összesen 88 mű van felsorolva.

Ezzel a folytonosság megszakad. A hiányzó lap egy teljes thékának és egy másik théka négy első sedesének anyagát foglalhatta magában, mivel a 6. lapon már újabb *Sedes 5.* felirattal találkozunk. Eszéki István írása szerint itélve, 58 mű lehetett az elveszett lapon. Ezen *Theca C.* nagyobbrészt bölcsészeti és szónoki műveket tartalmazhatott. Czime lehetett: *Philosophici et Rhetorici.* A 4. sedes 7—21 számok alatt 15 művet tartalmaz, az 5. sedes tartalma 25 mű. Összesen fel van sorolva 40 mű.

A *Theca D.* három sedest tartalmaz. Czime: *Classici et Miscellanei.* Az 1. sedesben van 24 mű, a másodikban 22 a harmadikban 13 mű. Összesen 59 mű.

¹ Adatait Gergely Károly nagybányai ref. lelkész ur szívességéből használtam fel.

² A »Halotti magyar oratio gr. Rhédei Ferencz fölött. S.-Patak. 1668.« szerzője. L. Szabó K., id. m. I. k. 1075. sz.

³ A hónap hiányzik.

A 8. lap hiányzik vagy a lapszámozás hibás, mivel a művek számozása folytatólagos. Azt hiszem, hogy hiányzott, mivel számításomból 50—58 mű kiesik. A *Theca E.* kezdete is elveszett ezen lappal. A megmaradt rész a 3. sedes (14—23 mű,) a 4. sedes (17 mű,) az 5. sedes (24 mű,) és a 6. sedes (24 mű) lajstromát tartalmazza. E thékában tehát 74 mű van felsorolva.

A függelék 7 művet sorol föl; ebből négyet Olasztelki Máté, kettőt Bökinyi István adományozott a könyvtárnak.

Összesen található 267 följegyzett mű, melyhez a hiányzó lapokon felsorolt mintegy 116 művet számítva, ezen katalogus körülbelől 383 mű czímét foglalalhatta magába.

A második katalogus is csonka. Eleje hiányzik, a meglevő töredékből az első tévesen a kézirat első levele után köttetett, a többi a 11—16. lapokat foglalja el. A könyvek nincsenek fölosztva. Ki állította össze, nem tudjuk. Számozásuk az 54. művel kezdődik. Összeállításukban rendszer nincsen. A lajstrom a szerzőt és a czímet sorolja fel, mindkettőt fölületesen. Az írás sokszor olvashatatlan. Itt-ott a kötetek száma is föl van jegyezve. Az ebben felsorolt könyvek összes száma 450.

A harmadik katalogus (85—89. l.) czíme: *Anno 1696. die 26. Aprilis, amplissimi coetus Rivuliensis libri inventi, in ordinem digesti, hac serie reperiuntur.* A rendező valószínűleg K. Veszprémy János lehetett, ki ezen évben rektor volt. A művek számozatlanok, rendszertelenül állítvák egymás mellé. Van összesen 277 mű. A sülyedés bizonynyal a jezsuiták foglalásának eredménye. A megjelölés fölötte hiányos. Néhol csupán a szerző neve, néhol a mű czíme áll, az is tökéletlenül.

A negyedik katalogus, a mely az album 90—95. lapjait foglalja el, viszonylag a legrendezettebb. Czíme: *Series librorum scholae Rivulinae, secundum thecas alphabetico ordine digestas renovata anno 1699. die 5. Januarii per Georgium Váradi p. t. (?) s(cholae) R(ivulinae.)* A katalogus a szerző nevével együtt a mű teljes czímét is adja. A hol ezt Váradi kifejejtette, egy későbbi kéz pótolta. Ki volt ez utólagos rendező, nem tudjuk. Jegyzetei néhol a könyv állapotáról és sorsáról is adnak felvilágosítást.

A katalogus 14 thékára van osztva. *Theca A:* 10. mű. *Th. B:* 18 mű. *Th. C:* 14 mű. *Th. D:* 14 mű. *Th. E:* 11 mű.

Th. F.: 37 mű. *Th. G.*: 8 mű. *Th. H.*: 7 mű. *Th. I.*: 20 mű.
Th. K.: 16 mű. *Th. L.*: 14. mű. *Th. M.*: 52 mű. *Th. N.*: 51 mű.
Th. O.: 53 mű. *Th. P.*: 12 mű. Összesen: 337 mű.

Az ötödik katalogus (98—101. lap) teljes. Czime: *Catalogus librorum in bibliotheca illustris scholae Rivuliensis anno 1723 die 22. Maii inventorum eodemque tempore opera d. Gabriëlis Albisi t. t. rectoris ibidem hoc ordine digestorum.*

A katalogus 8 sedésre van osztva. *Sedes 1.*: 13 mű. *Sedes 2.*: 18 mű. *Sedes 3.*: 18 mű. *Sedes 4.*: 22 mű. *Sedes 5.*: 22 mű. *Sedes 6.*: 15 mű. *Sedes 7.*: 25 mű. *Sedes 8.*: 16 mű. Összesen: 149 mű, a mihez függetlenül a Nánási Sára hagyatékából, Kolozsvári István és Némethi József adományából származó 20 mű járúl.

A katalogusok tehát összesen 1048 könyvczimet tartalmaznak, nem számítva ide a hiányzó levelek tartalmát. A jegyzékek kritikai fölülbírlása ezen számot tetemesen alábbszállítja egyrészt a katalogusok közt való egyezésnél, másrészt az ugyanazon katalogusban előforduló ismétléseknél fogva, a mi főleg a tankönyveknél fordul elő.

Ezen kritikai fölülbírlás kapcsán a negyedik, *Váradi György* által szerkesztett katalogus bizonyult legalkalmasabbnak a könyvtár tartalmának megismerésére. Közlöm tehát e katalogust egész terjedelmében, minden egyes tételét összehasonlítva a többi katalogus megfelelő tételével. E jegyzék annak az állapotnak nyújtja hű képét, melyben az iskola könyvtára a XVII. század legvégén volt, akkor, midőn hanyatlásának kora már megkezdődött.¹

Theca A. Libros continet 10.

1. *Biblia Ungarica Varadina.*² [II. 448. — III. 85.]
2. *Zanchius* de tribus Elohim. [II. 55. 99. — III. 85. — V. I. 10.]
3. *Fabricius*³ in psalmos, Davidis. [I. A. II. 9; IV. 17. C. III. 3: *Molliti* Enarrationes in psalmos, item conciones *Fabricii* in psalmos in secundum volumen. — II. 114. — III. 85. — V. II. 6. és VIII. 1.]

¹ A () jelben álló jegyzetek a katalogus javítójától erednek, a []-ben a többi katalogussal való párhuzamot kívánjuk adni. Az első helyen álló római számok a katalogusok, a betűk és az ezeket követő dőlt római számok a thékák illetőleg a sedések számát, az arab számok a művek számát adják. A III. katalogusnál adott szám az album lapszáma.

² RMK. I. 970. A katalogusban a következő, későbbi kéz által írt széljegyzet olvasható: *Szentzii. Ex his apostata Tövissi tubum fecit.* Tövissi Márton rektor volt, ki 1728 után hagyta el a református hitet.

³ Fabriczius György. V. ö. RMK. II. 339.

4. *Chemnitii*¹ Harmoniae evangelicae. — [II. 66. — III. 85.]
5. *Musculus* in Genesim et psalmos. (Non est.) [I. A. II. 4. — III. 87. 88.]
6. *Parci* Operum theologicorum tomus 2. (contineus comm. in Novum Test.) [I. A. II. 16. — II. 94. 97. — III. 85. — V. I. 9.]
7. *Zabarellae* Opera in 5 tomos divisa (et *Schengkius* in 4 Aristoteli *ῥογᾶων* libros.) [III. 87.]
8. *Perkinsii* tomus 1.
9. *Perkinsii* tomus 2. [I. C. III. 6. 7. — II. 68: Secundus thomus theologiae; 70: omnia theologica. — III. 85. — V. II.]

Theca B. Libros continet 18.

1. *Clenardi* Institutio in linguam Graecam. [I. C. I. 2. 3. 4. Idem alias cum grammatica Hebraica. — II. 116. 117. 118. 124. 189. 345. — III. 87. — V. II. 17. és IV. 17.]
2. *Barbarossae* Postilla. [I. 15. — II. 132. 145. — III. 87.]
3. *Camilli Leonardi* Speculum lapidum [II. 369. — V. V. 4.]
4. *Petri Bessaei* Conceptus in dominicas. [III. 86: Conciones in dominicas omnes. Conciones anniversariae. — V. III. 4.]
5. *Johannis Ravisii* Epithetorum opus. [I. D. II. 3. 4. 15. — II. 368. 439. — V. IV. 4.)
6. *Maresii* Confessio Belgica. [II. 143. — III. 87: Foederatum Belgicum. — V. IV. 19.: Exeg. confess. ecclesiae Belgicae M.]
7. Confessio Catholica (ab Hungaris Agriensibus eorumque vicinis exhibita Ferdinando imperatori.)² [II. 75. — III. 89.]
8. *Johannis Lampadii* Censura ubi quitatis. [III. 86.]
9. *Caspari Sibellii* Conciones.³ [III. 86.]
10. Pro *Chemnitio* Disputationes, contra articulos quosdam Conc. Tridentini. Item Disputationes Lutheranae adv. Calvinistas. [I. E. IV. 1. 2. 3. — II. 111. 112. 129. 152. 154. — III. 85. — V. IV. 9.]
11. *Goclenii* Philosophica conciliatio. [II. 293. 350. — III. 86. — V. IV. 21.]
12. *Calvini* Institutio. (Theol.) [I. IV. 2. Inst. Religionis Christianae. — II. 141. 158. 234. — III. 86. 87. — V. V. 20.]
13. *Alstedii* Polemica. (Theol.)⁴ [II. 137. — III. 87. — V. IV. 12.]
14. *Davidis Parei* Irenicum.⁵ [L. A. 6. — III. 87. — V. 13: (Nemzetes Gálfi János urnál.)]
15. Acta Colloquii montis Belligartensis (inter Jacobum Andreae et Bezam.) [III. 88.]

¹ Chemnicz Márton.

² Debreczen, 1562. RMK. II. k. 85. sz.

³ V. ö. RMK. I. k. 1151. l.

⁴ Gyuta-Fejérvár, 1630. RMK. II. k. 458. l.

⁵ V. ö. RMK. I. 573.

16. *Strigelii* Locorum theologicorum pars 3.¹
 17. *Baldvini*² Phosphorus. (Hodego Petri Pasmanni oppositus.)
 [II. 121. — III. 86. — V. V. 15.]
 18. Biblia Sacra. (Latina antiqua.) [I. A. I. 9: Biblia Latina antiquissima 1099. (*Igy.*); II. 1: Biblia Latina; IV. 1: Biblia Latina; I. D. V. 1: Novum Testamentum graece et latine; V. 2: Idem Latina cum brevibus notis Theod. Bezae; V. 5: Biblia Latina. Manualia exversione Junii et Troinillii; VI. 1: Novum Test. graece et latine; VI. 13. 14: Novum Test. Latinum. — II. 61: Haeb. Biblia: 77: B. Veteris Testamenti vers. Francisci Vatabli; 81. B. Sacra Veteris ac Novi Testamenti Franc. Junii; 115: Bibliorum codex sacer; 289: Biblia Latina; 232: Latinum et Graecum Novum Test.; 354. 437 — III. 88: 4 példány, köztük B. Vatabli et Vulgata. — V. I. 6: Biblia Latina Erasmi vetustissima; I. 12: Biblia Italica; II. 14: Biblia Hebraica saltem שׁוהככּה; III. 14; V. 11. 12; VII. 1; VII. 20: Biblia Hung.; VII. 21.]

Theca C. Continet libros 14.

1. *Aristotelis* Physica. [II. 174: Commentaria in Physicam *Aristotelis* — III. 88.]
 2. *Pareus* in epistolas Pauli ad Romanos et Corinthios. [I. A. II. 17. — I. A. III. 4: *Parei* Commentaria in epistolas ad Romanos et priorem ad Corinthios et apocalypsin. — II. 57. 109.]
 3. *Grossii* Theatrum biblicum. (Vindicativum). [I. A. IV. 12. 13. — II. 108. 113. — III. 88. — V. III. 3.]
 4. *Oseander*³ in 5 libros Mojsis. [I. A. III. 11: Comm. in totum Vetus Test. in 4 vol. — II. 90. 123. — III. 87: In omnes prophetas.]
 5. *Tossani* in Novum Test. pars 2. [II. 126. — III. 87. — V. IV. 18.]
 6. *Molinaei* Anatome (Arminianismi) [II. 128. — III. 86. — V. IV. 5. és VIII. 13.]
 7. *Faji*⁴ Enchiridion (seu Systema theologiae) [II. 140. — III. 88. — V. IV. 17.]
 8. *Aristotelis* Logica. [II. 362: Compend. Logicae *Aristotelis*. — III. 86: In *Aristotelis* Logicam comment. — III. 88. — V. III. 8: Logica in *Porphirii* Aristotelem; és VII. 15.]
 9. Biblia Latina. (Editio antiqua Sanctis Pagnini.)
 10. *Petri Bessaei* Conceptus in festa sanctorum.
 11. *Polanus* in Ezechielem. [I. A. III. 19. — III. 87. — V. IV. 8.]

¹ Victorinus Strigelius. Neostadii. 1581—94. 4 kötet.

² B. Ferencz.

³ Oseander András.

⁴ Fáy Antal.

12. *Francisci Junii* Paralleli et definitiones (locorum in Novo Test. diversi modo citatorum.) [I. A. III. 16. — II. 63. — III. 87. — V. IV. 11.]

13. *Bebelii* Commentaria conficiendorum epistolarum. (Item varia grammatica.) [II. 149.]

14. *Mornaeci* Responsio ad librum Ebrocensis episcopi de colloquio Fontis-bellaquei. [II. 139. — III. 88. — V. IV. 16.]

Theca D. Continent libros 14.

1. *Clenardi* Institutio in linguam Graecam. (Item Comparatio dialectorum Hebraicae et Aramicae s. Bonaventurae.)

2. *Strigelii* Notae in Novum Testamentum. [I. A. IV. 23: Notae sive observationes in Novum Test. — II. 127. — III. 87.]

3. *Pareus* in Genesim Mojsis. [I. A. III. 4: Comment. in Genesim, et Hosiam et Matthaum. — III. 88.]

4. Biblia Latina.

5. *Polani* Syntagma teologicum. [I. Füg. 1: Synt. Teol. Amandi Polani, duobus voluminibus comprehensum. — II. 107. — III. 88. — V. III. 5. 12.]

6. *Cunradi Dieterici* Analysis euangeliorum dominicalium. [III. 86. V. — III. 6.]

7. *Pareus* ad Romanos et Corinthios. [III. 88: duobus voluminibus. — V. III. 2. 7.)

8. *Scarpus*. [II. 449: Cursus theologicus *Scarpii*. — V. III. 16. Syntagma *Scarpii*.]

9. Acta synodi nationalis Dordrechtii. [III. 88. — V. III. 9.]

10. *Clenardi* Institutio in linguam Graecam.

11. *Neandri* Opus aureum et scholasticum. (Continens Pythagorae carmina, Phocilid. Theognid. Poemata et Gnomologia.) [II. 119. — III. 87. — V. IV. 10. Carmina variorum per *Neandrum* collecta.]

12. *Polani* Syntagma teologicum.

13. *Zabarellae* Opera logica et physica. [III. 88. — V. III. 13.]

14. *Aristotelis* Organon.

Theca E. Continent libros 11.

1. *Stephani Szegedi et Petri Martyris* Loci communes [II. 80. — III. 85. — V. II. 1.]

2. *Gvalther* in Acta apostolorum et epistolas ad Romanos.¹ [I. A. II. 13. 14: Idem in epistolam utramque Pauli ad Corinthios. — II. 73. 85. — III. 88. — V. II. 2. 3. 9. és VIII. 3.]

3. *Gvalther* in duodecim minores prophetas (I. A. II. 11. 12. — II. 65. 92. 98: Homiliae in minores prophetas — III. 88: 36 volum.)

¹ Ma is megvan a reform. egyház levéltárában.

4. *Tremelli* 3. et 4. pars Bibliorum. [II. 89. — V. II. 4.]
5. *Nizolius* in Ciceronem. [II. 84 *Niz. Marii* Observationes in Ciceronem. — III. 89. — V. II. 5.]
6. *Musculus* in Matthaeum et *Gualther* in Marcum. [I. A. II. 5. 6. — II. 62. — III. 85. 87. — V. I. 13.]
7. *Bullingerus*. (In praecipua religionis christianae capita.)¹ [I. A. II. 15: *Decades Bullingiri*. — II. 102: *Musculus* in Evangelium *Johann. Bullingonis* Sermones. — III. 86: *Decades* quinque de religionis christianae capitibus. — V. II. 7.]
8. *Aretius* in omnes canones divi Pauli (canonicas et apocalipsim.) [II. 82. 263. — III. 86.]
9. *Gualther* in epistolas ad Corinthios.
10. *Zanchius* De tribus Elohim. (Item Miscellanea eiusdem.)
11. Pentateucus Hebraicus. [V. IV. 13: *Oseander*.]

Theca F. Continet libros 37.

1. *Smigleccii* Nova monstra novi Arianismi. [II. 210. — III. 86.]
2. *Calvini* Institutio.
3. *Chemnitii* Concilium Tridentinum (Examini partes II.)
4. *Zanchius* De incarnatione [II. 148: De incarn. filii Dei. — III. 87.]
5. *Chemnitii* Concilium Tridentinum. (Examini pars tertia et quarta.)
6. *Perzelii* (Argumentorum theologorum pars tertia et quarta.) [V. IV. 20.]
7. *Vittakeri* Praelectiones (theologicae et Tractatus *Scarpri* de iustificatione) [II. 180.]
8. *Lamberti Danaei* Isagoges pars IV. et V. [II. 60. 253.]
9. *Casmanni* Mundus Inmundus. (Christianus suspirans et Vademecum.) [II. 251. — III. 88.]
10. *Volebii* Theologia.² [I. B. V. 6: Compendium Theologiae; I. VI. 22. — II. 176. 340. 355. 357. — III. 86. 87. — V. VI. 14.]
11. *Francisci Philelpi* Epistolae et *Sallustii* (Historiae de Catilinae coniuratione et bello Iugurthino. Item orationes.) I. D. III. 2. *Eplae Franc. Philelphi* in *Crispi Sallustii* historias . . . Item orationes aliquae *Ciceronis*. — II. 56. 281. — III. 89.]
12. *Riberiae* Commentarius in epistolas ad Hebraeos. (I. A. V. 8. — II. 260. — III. 85.)
13. *Hunnii* De persona Christi, (providentia et praedestinatione.) [II. 125. 206. — III. 88.]
14. *Bezae* Quaestionum et responsionum christianorum libellus.

¹ Megvan ugyanott.

² V. ö. RMK. I. k. 877. sz. II. k. 484. és 852. sz.

15. *Enchiridion Musculi*. (Catechesis *Chytraei*. Arbor consanguinitatis *Georgii Majoris*.) [I. D. II. 12. — II. 270. — III. 85.]
16. *Keckermanni Logicae* (Systematis pars altera; alias *Gymnasium Logicum*) [I. A. VI. 19. — II. 156. 218. 276. 320. 358. — III. 88. — V. VI. 8. és VII. 8.]
17. *Erasmi Apophtegmata*.¹ [II. 249.]
18. *Frigii Illustratio orationum Ciceronis* (aliquarum.)
19. *Bucani Institutiones theologicae*. [II. 168. — III. 87.]
20. *Nonni Panopolitani Paraphrasis Graeca* in Johannem (et *Clenardi* in Graecam linguam Institutio.) [I. A. V. 6: Par. Graeca in Joh. Item Notae *Francisci Hausi* in eandem Paraphrasim. — II. 190.]
21. *Ursini Explicationum* (Catech.) pars 3. de sacramentis et IV. de gratitudine. [II. 177. 252. 304. 433. — III. 85. 86. — V. IV. 6. és V. I. 17. 18.]
22. *Euripidis Tragoediae* (latine redditae.) [I. D. III. 13: Trag. Euripidis cum praelectionibus Th. Melanctonis. — II. 226.]
23. *Vitthakerus De Scriptura*. (Item De conciliis.) [II. 208. — III. 87. — V. IV. 2.]
24. Sancti martyris Ignatii Epistolae, item *Nonni Paraphrasis* in Johannem. (*Prudentius* Poeta et Consolationes *Ciceronis*.) [II. 159.]
25. *Keckermanni* (Rhetorica ecclesiastica et *Polani I*. De ratione legendi authores.) [I. A. V. 9: cum analysi aliquot psalmodum. — II. 197. 157. — III. 85. 86. 87. — V. V. 13.]
26. *Keckermanni* (Systema theologicae.) [I. A. V. 9. — II. 172. 316. 324. — V. V. 22. és VII. 3.]
27. *Philippus Mornaeus* (De veritate religionis christianae; item De vita et morte.) [II. 334. — III. 86. — V. VI. 6.]
28. *Sohnii Tomus tertius*. (Continet exeg. psalmodum selectorum et locos theologicos.) [II. 181. 184. 254. 307. — III. 86. 89. — V. V. 12.]
29. *Ursini Catechizatio*. (Pars I.)
30. *Zepperus* De sacramentis. [III. 88.]
31. *Sculteti* Conciones dominicales.² [I. A. IV. 22. — II. 138. 244. 266.]
32. *Bezae* Tractatus de polygamia et divortiiis.³ [II. 302.]
33. *Munsterii* Grammatica Hebraea. [I. D. I. 8.]
34. *Keckermanni Logica*.
35. *Leonhardi Culmanni* Grammatica Latina. [I. D. I. 21. — II. 331. — III. 87.]
36. *Josias Simlerus* Adversus Hebraeos (pro deitate filii et spiritus s.) [II. 330. — III. 87.]

¹ Bázél, 1631.

² V. ö. RMK. I. k. 840. sz. II. k. 743. sz. Megvan.

³ 1582.

37. *Erasmi* Notae in Novum Testamentum.¹ [I. A. I. 7. — II. 76. — III. 89.]

Theca G. Continet libros 8.

1. *Calepinus* undecim linguarum.² [II. 58. 186. 351. — III. 85. 86. — V. I. 1. 2. 5. — I. Füg. I. 1. 2. 3.]

2. Thesaurus linguae Latinae.

3. *Calepinus* septem lingvarum.

4. Thesaurus linguae Romanae et Britannicae (*Cooperi*). [II. 106. — III. 86.]

5. *Dionysius*, Grammatica Latina.

6. Biblia Latina Tremelli.

7. Comment. in prophanum Virgilium (*Fabricii* Chemnicensis.) [I. D. II. 6. 7: Opera Virgilii Maronis cum indice et notis Nic. Erithaei; II. 13: cum notis Thomae Farnabii. Hic liber est dispersitus, cuius pretium nempe fl. 1. est in arca coetus. — II. 79. 339. — III. 86. 89.]

8. Expositio majorum et minorum prophetarum compediosa (*Lyrae*). [II. 104.]

Theca H. Continet libros 7.

1. *Aretius* In Novum Testamentum. [I. B. II. 8. — III. 85.]

2. Enarrationes variorum doctissimorum virorum in omnes orationes *Ciceronis*. [I. D. III. 1: Orationum Ciceronis tomus primus cum notis Tomae; 3: Orationum Ciceronis vol. secund. — I. D. VI. 23. 24. — II. 105. 243. 271: Ciceronis Orationes perpetuis logicis. — III. 89.]

3. *Josephus* Historicus De bello Judaico. [II. 353: *Flavii Josephi* Opera de Judaico bello.]

4. *Eusebii* tomus primus. [III. 89: Omnia opera. — III. 89.]

5. *Budaei* Commentarius linguae Graecae.³ [II. 64. — III. 89.]

6. *Cypriani* Opera. [I. A. I. 8: latine. — II. 88. — III. 89.]

7. *Horatius*. [I. D. II. 8. 20. — II. 282: Expositio *Horatii*. — III. 89: *Horatii* Annotationes. — V. II. 18: Explicationes.]

Theca I. Continet libros 20.

1. *Brentii* Homiliae XXV. (De poenitentia et commentarioli in Estheram et Philem.) [I. E. VI. 17. — II. 317. — III. 88.]

2. *Alexandri Alesii* Catechisatio (item *Sarcerii Calvini* et *Rhegii* Catecheses.) [II. 295.]

3. *Ulneri* Copiosa supellex Germanicae et Latinae linguae.

4. *Chrisostomi Javelli* Metaphisicae (quaestiones). [I. C. IV. 17; D. II. 2. — II. 237. 309. — V. I. 3.]

¹ Bazel, 1516.

² V. ö. RMK. I. k. 231. 277. 300. és 395. sz.

³ Páris, 1539.

5. *Avenarii Grammatica Hebraea (cum Gramm. Graeca Loniceri et Prosodia Selmeceri)*. [I. D. I. 6; D. II. 216. — III. 86.]
6. *Lareni Sacrarum meditationum pleias*. [II. 207. — III. 86.]
7. *Windelbergii (Philosophia naturalis, rationalis et moralis)*. I. C. IV. 9. Epitome philos. nat. [I. C. V. 2. — III. 85.]
8. *Aristotelis Florum libri tres (continentes illustriora ex universa ejus philosophia collecta)*. [I. C. V. 13. — II. 219.]
9. *Riccii In comedias Terentii, Heautont. et Adelphos scholiae*. [I. C. V. 18. — II. 344. — III. 37.]
11. *Logica Vendelini*. [III. 89: Theologica et logica. — V. V. 3.]
12. *Lucae Trelcatii Theologica institutio*. [II. 323: Loci communes. — II. 360. — III. 87.]
13. *Volebii Theologia*.
14. *Trelcatii Theologia*.
15. *T. Livii Historia(rum Romanarum decas prima)*. [I. Füg. II. 1. — II. 300.]
16. *Aristotelis Thesaurus (philosophicus)*. [I. C. V. 20. — II. 235. — III. 88.]
17. *Homerus (Graeco-latinus)*. [I. D. II. 16: Odissia. 22: Iliada. — I. Füg. II. 2. — II. 325. 327. — III. 88.]
18. 19. 20. *Plinii Tomus primus, 2., 3. (Historiarum mundi)*. [I. C. V. 15. — II. 352. — III. 87.]

Theca K. Continet libros 16.

1. *Oseander In omnes prophetas maiores et minores*.
2. *Oseander In Josuam, Judicum, Ruth, Samuelem, regum, paralippomenon*.
3. *Oseander In Esther, psalmos, Esdram, Nehemiam, proverbialia, ecclesiasticum, canticum canticorum*.
4. *Toleti Comment. in Aristotelis Logicam (et Philosophica quaedam capitula)*.
5. *Petri Martyr(is) Commentaria in I. ad Corinthios epistolam Pauli*. [I. A. III. 15. — II. 110. — III. 86.]
6. *Tossani volumina 2 (continentia Harmoniam evangeliorum et praelectiones in epistolas Novi Test.)*. [I. A. III. 17. 18.]
7. *Bzovii*¹ *Conciones ominicales*. [I. A. IV. 14. — II. 74.]
8. *Alstedii Theologia prophetica*. [I. Füg. I. 1. Theologia profetica exhibens Rhetoricam et politicam ecclesiasticam *Johannis Henrici Alstidii*. — III. 86.]
9. *Nánási, Szű titka*.² [V. IV. 15: B. Debretzeni Sz. János úrnál.]

¹ Bzobius Ábrahám.

² Kolozsvár, 1670. RMK. I. k. 1103. sz. E munka egy példányát a nagybányai református egyház ma Lugossy József adományából bírja.

10. *Jacobi Greteseri* De funere christiano opus. (Item Anatom. confessionis Augustanae *Tanneri*.) [I. D. IV. 4. — II. 88.]
11. *Strigelii* Loci theologici.
12. *Logica Aristotelis*. [II. 374.]
13. *Colloquium Ratisbonense*.
14. *Piccolomini* Definitiones rerum.
15. *Petri Hispani* Logica (les summulae.)
16. *Francisci Philelphi* Epistolae.

Theca L. Continet libros 14.

1. *Calvinus* In minores prophetas. [II. 87. — III. 86. — V. VIII. 2.]
2. *Lexicon Hebraeum Forsteri*. [II. 96.]
3. *Concordantiae Bibliorum*. [I. A. III. 2. — II. 72. 93. 183. 444. — III. 86. — V. I. 8.]
4. *Brentii* Comment. in Leviticum. (*Velleri* Annotationes in Samuelis utrosque, Matrimoniales causae *Klingii* et Opera *Damasceni*.) [II. 78.]
5. *Commentarius (Chuonradi)* in Vetus Test. (exceptis 4 prophetis maioribus et 12 minoribus.) [II. 380.]
6. *Chuonradi* Commentarius in Esaiam (et reliquos prophetas maiores et minores.)
7. *Gvalteri* Homiliae in Johannem. (Euangelium et ad Galatas.)
8. *Christophori Obenheimi* Promptuarium (exemplorum Scripturae Sacrae.) [I. A. III. 8; I. A. IV. 16: Promptuarium Sapientiae. — II. 86. — III. 87.]
9. *Musculus* in Matthaicum.
30. *Encyclopedia Alstedii*. [II. 103. 370. — III. 88. — V. VII. 17.]
11. *Piscator* in Novum Testamentum. [I. A. III. 9. 10: Exegesis in Novum Test.; I. A. IV. 3: Analysis V. et N. Testamenti in novem voluminibus praeter Apocalypsim. — II. 122: In omnes prophetas; II. 133. 144. 155. 169. 173: In Lucam, in Num., Deuter. Josuae, Iud.; II. 194. — III. 96. 87: In Genesim, Exodum, Levit. Num. et Deut., Josuam, Ruth et duos Samuelis libros, in Chron. regum, Nehemiam, et Estheram, Jobum, psalmos, prov. cant. et ecclesiast. — V. III. 11. V. 19.]¹
12. *Zanchius* De operibus 6 dierum. [III. 88: De sex diebus creationis.]
13. *Zanchius* de statu peccati.
14. *Grossi* Theatrum Biblicum (vindicativum locorum Sacrae Scripturae a corruptelis.)

¹ Megvan.

Theca M. Continet libros 52.

1. *Danaei* Responsio ad tomum secundum contra Bellarmini 27. c. (Dialogi sacri *Theodoreti*.) [II. 142. — III. 87.]
2. *Aristotelis* Physica.
3. *Gresseri* Institutio in linguam Graecam. [I. D. I. 20; I. E. V. 17.]
4. *Symphonia Polani* (seu Consensus dogmatum hodiernae et veteris apostolicae ecclesiae.) [II. 205: *Symphonia Catholica Polani*. — II. 291. — III. 85. 86.]
5. *Spinaeus*, De tranquillitate animae, (iustitia christiana, peccatorum agnitione et confessione et consolatione ad aegrotos.) [II. 441. — III. 86.]
6. *Aretius*, Loci communes.
7. *Lansbergii* Catechesis. [I. A. V. 3: *Lansbergii* Catech. et Commentaria *Rolloci* in Daniel. — III. 88. — II. 191.]
8. *Bucanus* De formandis sacris concionibus.¹ (Item *L. Lavateri* Conciones.) [II. 303: Tractatus de concionibus. — III. 85: *Ecclesiastes*.]
9. *Matthias Martinus* (De persona Christi.)
10. *Perkinsi* Catechesis. (Series causarum salutis. Praedestinationis ordo.) [II. 199. — III. 88.]
11. *Lossii* Annotationes in Grammaticam Philippi Melanchtonis. [I. D. I. 17. — II. 287. — III. 86.]
12. *Scharffi* Compendium logicae Aristotelicae.
13. *Casi* Dialectica et ethica. [II. 292.]
14. 15. *Plutarchus*. [I. D. III. 78: uterque pure Graecus. — II. 257. 262.]
16. *Posselii* Syntaxis Graeca [II. 359. — III. 89.]
17. *Vendelini* Theologia.
18. *Schindleri* Sylva vocabulorum. [I. D. II. 3. — II. 446: Sylva vocabulorum et phrasium. — III. 87.]
19. *Polani* Symphonia (hodiernae ecclesiae cum vetere apostolica.)
20. *Zepperi* Politia (ecclesiastica.) [II. 305. 329: *Vilhelmi Zepheri*. — III. 88.]
21. *Neandri* Erotemata sanctae linguae. (Testimonia veterum Hebraeorum de Christo.)² — [I. D. V. 3. — II. 239: Eroth. Hebraeae linguae.]
22. Orationes *Isocratis*. [I. D. III. 6: pure latine. — I. E. IV. 5: Opera Isocr. graece et latine per *Hieronymum Volphium*. — II. 136. 229.]
23. Rethorica *Keckermanni*.
24. *Liebleri* Philosophia (Aristotelis. *Havenreuteri* Compendium Physicae Arist.) [II. 246: Epitome philosophiae.]

¹ Várad, 1650. RMK. II. k. 744. sz.² Bázal, 1656.

25. *Gibbonis* Sermones funebres. [I. E. V. 23. — II. 164.]
26. *Simonis Pauli* Methodi. [II. 319: Meth. logicor.]
27. *Keckermanni* Disputatio philosophica. [II. 306.]
28. *Volebii* Theologia (*Lucii* Corpus theologicum. *Marnixi* Via veritatis divinae.)
29. *Manutii* Comment. in epistolas Ciceronis ad Atticum. [I. D. III. 4: Item in orationem pro S. Roscio; I. E. III. 18.]
30. *Gorlenii* Problemata logica. (Ejusdem Repulsio Vindiciarum Keckermanni.) [II. 212. 321.]
31. *Manutii* Comment. in epistolas Ciceronis (ad Iunium. Brutum et ad Quintum fratrem. Item in orationem pro Sextio.)
32. *Selneceri* Physica. (Poemata Theognid. Pythag. Phocylid. Tyrtaei, Sol., Homeri, Hesiodi.) [I. C. V. 1.]
33. *Rulandi* Synonima [I. D. I. 18: Synon. Graeca. — II. 328.]
34. *Strigelii* Notae (in Philippi Melanthonis Libellum de anima.) *Chytreus* De ratione discendi. (*Vicomercati* De anima rationali.) [I. C. IV. 16: In libros Melanctonis de anima.]
35. *Aristotelis* Ethicorum. [II. 247. 366.]
36. *Schindleri* Grammatica Hebraea. [I. E. V. 24: Institutio linguae Hebraeae. — II. 318.]
37. *Avenarii* Grammatica Hebraea.
38. *Terentii* Comoediae. [I. D. II. 10. 21: *Ricci* Commentaria; II. 296. 279. — III. 85: Comoediae sex. — V. VI. I.]
39. Grammatica Philippi *Melanctonis*. [I. E. VI. 10. 12. — II. 193. 230. 248. 261. 333.]¹
40. *Petri Rami* Metaphysica (*Lalamantii* exterarum gentium anni ratio et cum Romano collatio.) [II. 236: Libri quattuordecim. — III. 88.]
41. *Sculteti* (Delitiae evangelicae.) [I. E. IV. 9. — III. 88.]
42. *Eobani Hessi* Commentarium (in Sophoclis Thebaidos Tragodias. Gramm. Graeca. *Achillis* et *Moysis* Orationes.)
43. *Hegendorfini* Stichologia (seu ratio scribendorum versuum. *Ciceronis* Rhetoricalia et epistolae quaedam.) [I. C. IV. 20. — II. 332. — III. 89.]
44. *Eberi* (Dialectica) [III. 89: *Pauli Eberi*.]
45. *Henrici Stephani* Epigrammata Graeca. (*Julii S.* Historiae et *Helychius* De philosophis.) [I. C. V. 5. — II. 216.]
46. *Gregorius Horváth* et *Sebastianus Ambrosius* (de ubiquote certantes.) [II. 278.]²
- 47—49. *Kismarjai* Grammatica Hebraea. [I. D. I. 11: quinque exemplaria 12. 13. 14. — II. 349. Institutio linguae Hebr. 438. — III. 88.]
50. *Comaromi* Grammatica Hebraea. [III. 89: *G. Csipkés* Schola Hebraea.]

¹ V. ö. RMK. II. k 71. 127. 306. 389. 565. és 689. sz.

² V. ö. RMK. II. 226. 234. 235. 267. sz.

61. *Spanheimi* Epistola. [III. 88.]

62. *Lorichii Damarii* Commentarius grammaticus. [II. 440.]

Theca N. Continet libros 51.

1. *Piscator* In Jobum, psalmos, proverbia, canticum et ecclesiasticum.

2. Biblia Latina (Francisci Vatabli).

3. *Lycortenis* Loci communes (rerum similium seu similitudinum) [I. A. V. 10.]

4. *Schultetii* Decas annalium (Evangelii renovati.) [III. 85.]

5. *Bellarmini* Disputatio de verbo Dei (scripto, castigata opera *D. Parei.*) [II. 133. 134: Disputatio *Davidis Parei*, notis illustris ex Collegio Antibelarminiano. — III. 87.]

6. *Bellarminus* De gratia (castigatus opera *D. Parei.*) [III. 87. — V. VIII. 15.]

7. *Justi Lipsii* Epistolae.¹ [II. 313: Libri 8. — III. 88.]

8. Rhaetor fortis. Exercitationes apologeticae pro divina gratia. [I. E. IV. 6. — II. 195. — III. 85.]

9. 10. *Julii Caesaris Scaligeri* De subtilitate tractatus. (II. 146. — III. 88.)

11. *Ciceronis* Philosophica. [V. V. 31: De amicitia, senectute et paradoxi.]

12. *Corvini* Postilla [III. 88.]

13. *Carionis* Chronici pars III. [I. C. V. 21; I. C. VI. 2. 3. — II. 250. 283. — III. 85. 86.]

14. *Feugverii* (Thesaurus in locos communes dogmatum et phraseon S. Scripturae.) [I. C. II. G. — II. 135: Thesaurus totius Scripturae a *Guilielmo Feguerio.* — III. 85.]

15. *Hieronimi Volphi* Isocratis scripta cum interpretatione.

16. *Philippi Melanctonis* (Corpus doctrinae christianae. [I. A. I. 10. 11. — III. 87.]

17. *Philippi Melanctonis* Rhetorica. [II. 335: et dialectica. 361. — III. 85. 86 88. — V. VII. 2.]

18. *Drusii* Grammatica Hebraea. [I. D. II. 2. — II. 217. — V. VII. 9.]

19. *Philippus Melancton* In Chronicum Carionis.

20. *Johannis* de Sacro Busto (Libellus de sphaera.) [I. C. IV. 11. 12. — II. 341. — III. 85.]

21. *Bachmanni* Exercitatio (theologica *Hunnii*. Articulus de iustificatione peccatoris.) [I. E. IV. 10: *Hunnii* Methodus concionandi, item De articulo iustificationis. 20. — II. 288. — III. 86. 88.]

22. *Mathiae Martini* Comment. in psalmum 2. (Eiusdem Iibri de Deo et Jesu Christo. *Ravenspergeri* Causa dei.) [I. E. V. 7. — II. 231. — III. 85: Theologia et comment.]

¹ Várad, 1656. RMK. II. k. 872. sz.

23. *Jacobi Martini* Praelectiones in Logicam Keckermanni. [II. 178. 290: Praelectiones extemporandae.]
24. *Snellii* Exegesis in Dialecticam Rami (et Rhetoricam Talaei.) [I. C. V. 7. — II. 364. — III. 88. — V. VI. 4.]
25. *Ricci* Commentarius in Hesiodum. [I. E. III. 22. — II. 299.]
26. *Rudolphi* Sermones (dominicales vulgo Dormi secure.) [I. E. VI. 18: Sermones domin. *Rudolphi Clutii*. — III. 87.]
27. *Melanctonis* Dialectica (et Rhetorices libri II.) [I. C. IV. 7: Erotemata Dialectica *Ph. Melanctonis*; I. C. V. 9: Dialecticae praelectiones. — II. 371.]
28. *Keckermanni* Physica. (Apsychologia et empsychologia) [II. 160. 179: Sistema Physicae.]
29. *Hunnii* Methodus concionandi (et Articulus de iustificatione peccatoris.)
30. *Philippi Melanctonis* Erotemata (dialectices.)
31. *Rudolphi (Goclenii)* Problemata logica et philosophica. (Disputandi ratio etc.)
32. *Goclenii* Disputatio physica. (Analyses et exercitationes ethicae et politicae.) [II. 166. — III. 85.]
33. *Timpleri* Physica. [III. 87.]
34. *Jacobi Martini* Praelectiones in Logicam Keckermanni.
35. *Bellarmini* tomus 4-tus. [I. E. IV. 11: Controv. Bellarmini tomi primi tertia, controuv. generalis de summo pontifice. 12: Item tomus 2-dus; 13: Item tomus tertius, tres controuv. generales; 14: Eiusdem tomi 3-ta, controuv. gralis de sacro eucharistia.; 15: Ejusdem tomi 4-ta controuv. gralis; 16: Item tomus 4-tus. — II. 153. 171. 182. 259. 337. 376. — III. 85. 87: Controversiae paraphrases. 89. — V. VII. 16.; VIII. 15.]
36. 37. Ciceronis Epistolae familiares. [I. D. I. 1: cum notis Bajeri; I. D. III. 5; I. E. III. 16: *Andreae Misini* Annotationes; 17: cum notis Lambini; 19. 20. — II. 214. 272. 326. 442.]
38. *Philippi Melanctonis* Dialectica et Rhetorica.
39. *Sutlivi* (De vera Christi ecclesia, conciliis, monachisque.) [III. 88.]
40. *Timpleri* Metaphysica. [II. 185. 269. 445. — III. 86. 88. — V. V. 6: (Deest.)]
41. *Windenbergii* Dialectica. (*Aristotelis* Epitome et Apotheos libri III.)
42. *Theodori Bezae* Apologia.¹ (*Polani* Partes theologicae et Doctrina de praedestinatione. [II. 203. — III. 85. 88: Praelectiones de praedestinationis doctrina.]
43. *Hemmingii* Postilla. [I. A. IV. I. — II. 258. 280: *Nicolai Hemmingii*. — III. 86. 88: Postilla in evang.]

¹ Genf, 1580.

44. *Keckermanni* Logica. [I. C. V. 4 — II. 325: Logicorum tractatus 3. — III. 88.]
45. *Diogenis* historici De vita et moribus philosophorum. [II. 240: Diogenis libri 20. Historia.]
46. *Auli Gellii* Noctes Atticae.¹ [I. C. IV. 19. — II. 161.]
47. *Lutheri* Commentarius ad Galatas. [II. 301. In epistolam Pauli ad Galathas Commentarius ex Luthero collectus. — III. 88.]
48. *Francisci Lamberti* Exegesis in Apocalypsim. [II. 238. — III. 86.]
49. *Martini* Bedae Axiomata philosophica. [I. C. V. 19. — II. 372. — V. VI. 7.]
50. *Johannis Claji* Prosodia [I. D. II. 14. — II. 373. 434: libri tres. — III. 88. 89.]
51. *Pauli Szenczi* Illustratio in Theologiam Amesii.² [I. C. V. 25: Medulla Amessy authore Paulo A. Szenczi. — II. 338.]

Theca O. Continet libros 53.

1. *Piscator* In Numerum, Deuteronomium, Josuam, Judicum, Ruth et 2 Samuelis.
2. *Piscator* In Chronicum, Esther, Regum et Nehemiam.
3. *Piscator* In Genesim, Exodum et Leviticum.
4. 5. *Bellarmini* tomus 2-dus, 3-tius.
6. *Sculteti* In Esaïam. (Conciones.) [I. A. IV. 20. 21: Cl. Szécsy rectornál. — II. 298. — III. 87. 88: Ad Hebraeos. — V. V. 5.; VI. 11.]
7. *Timpleri* Metaphysica.
8. *Crellii* Isagoge logica. [III. 87.]
9. *Ursini* (Exercitationes theologicae.) [I. A. V. 2. — III. 85.]
10. *Bellarmini* De summo pontifice. (Controversia.)
11. *Sculteti* Idea concionum (in Esaïam.)³
12. *Bellarmini* De sacramento eucharistiae. (Controversia.)
13. *Sohnii* theologi (Scripta methodica et theses de plerisque locis theologicis disputatae.)
14. *Keckermanni* Logica (praecognita et metaphysicum systema.)
15. Grammatica Hebraea (Martinio-Buxtorfiana et S. Amania de lectione Scripturae Sanctae.) [II. 213.]
16. *Piscatoris* in Matthaeum et Marcum (nominanter in libros Mathaei 16. 18. analysis.)
17. *Danaei* Disputatio de rerum creaturarum origine.
18. *Sutlivius* De pontifice Romano (et *Whitakerus* De peccato originali.) [II. 209. 267.]
19. *Timpleri* Metaphysica.
20. *Proteratii* Metanoecia. [III. 89.]

¹ Amsterdam, 1651. Leiden, 1687. 1706.

² V. ö. RMK. II. k. 1563. sz.

³ Megvan.

21. *Dresseri* Isagoge historica. (Eiusdem De festis christianorum, Judaeorum et ethnicorum liber.) [II. 314: *Matheus Dress.* — III. 85.]
22. *Biblia Sacra* vulgata.
23. *Magiri* Physiologia. [II. 151: Libri 6. — III. 87.]
24. *Joachimi Fortii* (Grammatica, rhetorica, dialectica, mathematica divinationes etc.) [I. C. IV. 13. — II. 252. — III. 86.]
25. *Meisneri* Meditationes sacrae (in evangelia dominicalia.) [II. 200: *Balthasaris Meisneri* Dominicalia.]
26. *Magisi* Physica (*Bartholini* Ench. *Metaph. Timpleri* *Metaph.* cum notis Goel.) [II. 312: *Johannis Magi* libri 9 physiologiae.]
27. *Milii* Meletemata catechetica (in catechismum Heidelbergensem.) [I. A. V. 4. — II. 165. — III. 87.]
28. *Hypperii* De theologia (seu studio theologico libri IV. et *Frejtagii* De esculentorum et potuum facultatibus.) [I. E. V. 22. — III. 88.]
29. *Beza* De praedestinatione (et L. *Lavaterus* De spectris.)
30. *Keckermanni* Logica.
31. *Cicero* Ad Atticum (et ad Quintum fratrem.)
32. *Polydori* Vergilii Adagia. [I. C. IV. 26. — II. 220. — III. 88.]
33. *Keckermanni* Rhetorica.
34. *Philippi Melanctonis* In epistolarum Ciceronis (libros IV) commentarius [II. 170.]
35. *Lactantii* (Firmiani Divinarum institutionum libri VII. Carmina de phoenice, pascha, passione.) [I. C. V. 12. — II. 433. — III. 88. — V. VI. 12.]
36. *Bellarmini* tertii tomi 4-ta controversia. (Indulgentiae; quinta controversia de extrema unctione, ordine et matrimonio.)
37. *Jacobi Grossii* Dialectica (et *Philippi Melanctonis* Dial.) [III. 86.]
38. *Lossius* (In evangelia dominicalia.) [I. A. V. 11. — II. 187: Annotationes in evang. — III. 86.]
39. *David Chytraei* (Enarratio in Genesim et Exodum.) [II. 222. — III. 87.]
40. *Kirchneri* Explicatio capitum doctrinae coelestis. [II. 273. — III. 86.]
41. *Hemmingii* Postilla (seu enarratio evangeliorum dominicalium et festivalium.)
42. *Johannis Ludovici* De anima et vita libri tres. (*Amerbachii*, *Philippi Melanctonis* et *Gesneri* De anima.)
43. *Erasmi* Paraphrases in epistolas Pauli (et omnes canonicas.)¹ [II. 192.]
44. *Erasmi (Sarcerii)* Nova methodus in praecipuos scripturae

¹ 1518.

sacrae locos. [I. D. III. 11: Praxis oratoria *Timpüi*, item Rhetorica Sarcerii. — I. E. V. 16. — II. 268.]

45. *Besae* Homiliae (in historiam resurrectionis domini.) [II. 272. — III. 86.]

46. *Bucani* Institutio theologiae.

47. *Wigandius* (Methodus doctrinae christianae.) [III. 88: *Vigardi*. — V. VI. 12.]

48. *Valtheri* Totius scripturae harmonia. [II. 233. — III. 89.]

50.¹ *Vossii* Grammatica Latina. [III. 89. — V. VI. 9.]

51. *Rami* Dialectica.² [I. C. IV. 10. — II. 297. 348. — V. VI. 7.; VII. 6. 19.]

52. *Smetius*. [II. 381.]

53. *Gassii* Convivalium sermonum tomi III. [V. VI. 5.]

Theca P. Continet libros 12.

1. *Danaei* Opuscula omnia. [II. 277. 308. — III. 85.]

2. *Musculus* in evangelium Johannis. [I. C. II. 7.]

3. *Philippi Melanctonis opera* (in epistolas ad Romanos, Corinthios, Colossenses, Timotheum et nonnulla alia.) [II. 54. 95. — V. V. 14.]

4. *Erasmi* Adagia.³ [II. 100. — II. 87.]

5. *Gvaltheri* Homiliae (in prophetas, quos vocant minores.)

6. Biblia Latina (S. Pagnini et F. Vatabli, cui accessit index priorum nominum.)

7. *Scapulae* Lexicon Graecum. [I. E. IV. 7. 8. — II. 69. — III. 85.]

8. *Philippi Melanctonis operum pars 2-da.* (Continet enarrationes in aliquos libros veteris test. et nonnulla alia.)

9. *Gvalterus* in minores prophetas.

10. *Westmeri* Commentarius in omnes psalmos. *Lavateri* (in Ezechielem. *Gvaltheri* in epistolam ad Galathas. [I. A. II. 10: Explicationes in psalmos. — II. 91. — III. 85.]

11. *Zanchius* des 3-bus Elohim.

12. *Lavaterus* in Josuam, Chronica, Proverbia et Ezechielem. [I. A. II. 3. — II. 59. — III. 85. — V. VII. 4.]

Mindezen műveket a negyedik katalogus tartalmazza. A szorgalmas rendezőnek pótlásai több felvilágosítást nyújtanak az írók és a művek teljes czimére nézve, de a kétség ennek daczára is több helyen fennáll arra nézve, mely művek és mely író értetődnek a megjelölt alatt. A többi katalogusból odacsatolt jegy-

¹ A 49. szám hiányzik.

² Páris, 1543. 1556.

³ Páris, 1506.

zetek egynémelyikre teljes felvilágosítást nyújtanak. Az utóbbiakban foglalt összeállítás alapján könnyen meglátható, mely könyvek képezték a bibliothékának állandó tulajdonát, melyek szereztettek be későbbben és melyek veszttek el.

A további jegyzék a negyedik katalogusban nem található, részint elveszett, részint e katalogus összeállítása után szerzett műveket iparkodik összeállítani.

Ilyenek az első katalogusból:

Theca. A.

Sedes I.

1. *Augustini* opera omnia in quattuor voluminibus. [II. 204: Aug. De haeresibus. — III. 85. 86. — V. I. 4. — V. Füg. I. 5.]

2. 6.: Operum *Hieronymi* tomus primus et secundus. (Pars aliqua bibliorum cum prologo Hieronymi.)

12. 13. *Calepinus* in Esaia, Josem, Ezechielem et Danielelem, (in duodecim prophetas minores.)

14. 15. In omnes epistolas Pauli.

16. P. *Martyris* Commentarius in Genesim, item in libros Samuelis et Judicum.

Sedes II.

2. *Marlorati* Expositio in Novum Testamentum. [III. 85. — V. I. 7.]

Sedes IV.

18. *Panasion Johannis Busaei.*

19. *Eiusdem Viridarium.*

Sedes V.

5. *Conciones Scotani et Praxis theologiae christianae.*

7. *Herloni* Analysis isagogica in Vetus et Novum Testamentum.

12. *Corvinus* ein evangelia et epistolas.

Theca C.

Sedes IV.

8. *Lamb. Danaei* Physica christiana.

14. *Macchiavelli* De republica.

15. *Artemidori* De somniorum interpretatione libri 5. [II. 322. Daldiani.]

18. *Franzii* Historia animalium. [II. 367.]

Sedes V.

6. *L. A. Senecae* opera omnia.

8. *Joh. Henteri* Rudimenta cosmographiae.

10. *Angelographia Casmani.*

11. *Casparis Bartholini* Logica et physica.

14. Prima veritas, defenza auctore *Stephano Eszéki Szakmariensi*.¹ [III. 343.]
 16. *Justini* Historia, item mores et pietas omnium gentium.
 17. Medicina Salernitana cum notis *Johannis Cusionis*.
 22. *Sleidamus* De quattuor summis imperiis.
 23. Deliciae poetarum Hungarorum.
 24. Compendium logicae *Buzinkay*. [II. 375.]²

Theca D.

Sedes I.

5. Phrases linguae Latinae [III. 89.]
 9. *Michaelis Neandrii* Grammatica Graeca.³
 10. Grammatica Latina *Alstedii*.
 16. *Goli* Grammatica Graeca. [III. 89.]
 19. *Thomae Erpenii* Grammatica Hebraica.
 22. Grammatica Anglico-Latina.
 23. 24. Dictionarium Latino-Ungaricum *Alberti Molnár*. [II. 435.]⁴

Sedes II.

10. *Harphrecti* Poemata.
 12. *Marcillus* Palmigerius.
 17. 18. 19. *Ovidii Nasonis* Opera. [II. 379. — III. 88. —
 V. V. 16. — Az I. katalogus végén áll: Én Pentő György kírtem el
 az Ovidiust ad usum, ismét haza adom. In Anno 1679. mp. Relatus.]

Sedes III.

9. *Caspari Barlaei* Orationes.⁵
 10. Isagoge Rhetoricae *Peczeli* Ungari.⁶

Theca E.

Sedes III.

14. *Sulpitii Matthaei* Historia sacra. [III. 86.]
 15. *Sebastiani Castillionis* Dialogi sacri [II. libri 4. — III. 35.]
 21. Phrases Latinae *Aldi Manutii*.
 23. *Johannis Amos Comenii* Schola Lud.

Sedes IV.

17. *Franconis Burgersdici* Institutiones. [II. 450: Institutio
 logicae.]

Sedes V.

4. *Amesii* Bellarminii enervati tomus primus. [II. 363. —
 III. 87. — V. VI. 15.]
 8. *Sibelius* De sacrificio Abrahami. Item De monomachia
 Jacobii cum Deo [III. 36.]

¹ Ugyanaz, ki a katalogust rendezte. Szabó K. e művét nem ismeri.

² V. ö. RMK. II. k. 974. sz. Buzinkay rektor volt Nagybányán.

³ Bazel, 1564.

⁴ RMK. I. k. 392. sz.

⁵ Leyden, 1632.

⁶ Szabó Károly nem ismeri.

10. *Ritheri* Obstetrix animarum.
 18—21. Catechesis religionis christianae. [II. 294. 346.
 347. — III. 87. 89. — V. VII. 14. 25.]

Sedes VI.

4. *Gellii Senecani* Theologia methodica.
 5. Poemata *Jani Pannonii*.
 6. *Perkinsius* Adversus Bellarminium.
 8. *Phil. Melanctonis* Notae in evangelia dominicalia.
 9. Janua linguae Latinae I. *Commenii* latine et anglice.
 11. *Stephanus Vitézi* De pane vitae.
 15. *Johannis Claji* Meditationes et praedicationes in historiam
 passionis domini nostri Jesu Christi.
 16. *Eubani Hessi* Psalterium Davidis metris comprehensum.
 21. Psalterium Hebraicum.

Függelek.

2. Coronides ad coll. Hagiense auctore *Gvilielmo Amasio*.
 4. Commentar breve simplex et cath. in sacrosanctos viginti
 quattuor Veteris Test. libros *Conradi Pellicani* Rubeaquensis. [II.
 83. 101: Praefatio in libros canonicos prophetales. — III. 88.]

Összesen 58 mű.

A második katalogusból:

67. Gerhardi.
 71. Orientalia initio et fine carens.
 120. *Nicolai Eccii* Ideae concionum ad Hebraeos.
 130. *Pezelii* Loci theologicae [III. 88.]
 131. *Gerhardi Mattisii* Commentarius Aristotelis.
 150. Isagoge fortunatae.
 167. *Bastuich*, Elenchus papistae religionis. [III. 89: Dastu-
 vick. (?)]
 201. *Philippi Melanctonis* Computus ecclesiasticum.
 202. *Achacii* Grammatica Hebraea.¹
 211. *Sixti* Fulmen brutum. [III. 85.]
 221. *Theognidis* Sententiae.
 223. *Olvashatatlan*.
 224. *Golii Theofili* Educationis puerilis pars altera.
 225. De persecutione piorum.
 227. Harom feő nevezetes esztendős innepekre valo predikatio
 228. *Vittembergii Aurimontani* Logica. [II. 245.]
 254. Anno . . . in evangelium Marci.
 265. *Mathei Tressei* (?) Isagoges.
 310. Opus Grammaticum *Sebastiani*.
 311. Matheologia Sociana.
 377. Prologus in Esaiam.

¹ Megvan.

378. Prologus Hieronymi in libros Josuae.
 382.—432. Quinquaginta libri sunt Anglici.
 447. Specilegium oratoriae.

Összesen: 74, a 382—432 leszámításával, mivel ezekről mitsem tudunk: 24 mű.

A harmadik katalogusból:

85. lap: *Buxtorfi Grammatica Hebræa*.
 U. ott. *Bucani Loci communes*. [V. V. 2.]
 U. ott. *Marlorati Thesaurus scripturae*.

Összesen 3 mű. A 86. és 87. lap több ki nem betűzhető czímet tartalmaz.

Az ötödik katalogusból:

Sedes I.

11. *Prodromus religionis triumphantis Alstedii*.¹

Sedes II.

8. *Camierus De trono corrupto*.
 11. 12. számok helye kitöltetlen.
 15. *Johannes de Regiomonte De triangulis*.

Sedes III.

10. *Heydani Corpus theologiae*.
 15. *Calvinus hungarice*.²
 18. *Florus explicatus*.

Sedes V.

7. *Regnum Dei in extrem. Némethi* (?)
 8. *Turris Babel*.
 10. *Aphorismi Cloppenburgi*. (Deest.)
 11. *Catechismus Melanchtoni*.

Sedes VII.

10. *Colloquia Erasmi Roterdami*.
 10. *Grammatica Graeca Petri Caroli*.
 11. *Vestibulum Germanicae eloquentiae*.
 12. *Calendarium cum Csengetyu*. (?)
 12. *Rudimenta Grosserii*.
 24. *Logica Claubergii*.

Sedes VIII.

4. *Praxis medica Riverii*.
 5. *Fernelii De morbis universalibus*.
 6. *Svetonii Duodecim Caesares*.
 7. *Disputationes Gilbertii Burnathii*.

¹ RMK. II. k. 458. sz.

² V. ö. RMK. I. k. 49, 72, 540. és 1468. sz.

9. *Huberi* Observationes iuris humani.

11. *Praeterii* (?) De unica Dei essentia et tribus personis.

14. *Marcii* Refutatio fabulae praeadamiticae.

Összesen: 23. Ki nem magyarázhatók a következő tételek:
Sedes IV. 17. 22.; VI. 13.; VII. 5. 18.; VIII. 10. 16.

Nézetünk szerint volt tehát az öt katalogusban 445 konstatalható mű. Az olvashatatlan és értelmetleneket, mint kéteseket, nem számíthattuk. E 445 műből a nagybányai református egyház levéltára jelenleg csak 15 művel rendelkezik.

Az írókat tekintve, képviselve volt 18 magyar, 207 idegen író, összesen: 225.

A tudomány-szakokat tekintve, volt vallásos irányú munka 230, nyelvészeti munka és klasszikusok 84, bölcsészeti munka 70, történeti munka 10, természettudományi munka 6, egyéb: 4.

Mennyire elégitette ki a bibliothékának ezen számadatokból konstatalható anyaga a szellemi szükségletet, arról nem tudunk. Az egyes könyvekhez irt megjegyzések bizonyítják, hogy a városbeliek is olvastak és hogy néha egy-egy könyv ott is vészett.

II.

A Jézus-rend nagybányai rendházának könyvtára nagyrészt a rend saját szerzeménye volt.

Mit vettek el a protestánsoktól, azt nem tudjuk. Hogy katalogusaik egyes tételei egyeznek a *schola Rivulina* katalogusaival, az még nem bizonyítja a szerzés eredetét. Ismeretes tény, hogy a protestáns iskola jó eleve gondoskodott arról, hogy bibliothékájuk a jezsuiták kezét elkerülje. Innen eredt azután azon körülmény, hogy a vizsgálatok állandó kérdése volt: hova lettek azon könyvek, melyeket a reformáció behozatalakor az áttérő papok a katolikus parochiáról elvitttek.

A jezsuitáknak tehát nagybányai jövedelmükből kellett a könyvtár megalkotásáról és gyarapításáról gondoskodniok.

Ilyen jövedelemforrás volt a Matyassovszky László alapítványa kamatainak egy része és a Tamásy-féle csekély alapítvány, de ennek is csak egy része. Tamásy András nagybányai polgár jámbor buzgalomtól indítatva az 1718. évben a jezsuiták iskolájának javára 273 magyar frtból álló alapítványt tett, azon céllal, hogy jövedelme részint a magyar prédikációs könyvek beszerzésére, részint a szegényebb katecheták jutalmazására for-

díttassék. Ezen 273 frt Nagybánya városánál 6°/_o mellett lón elhelyezve. A rend a kamatokat minden Szent-György napon vette föl.¹

Ily silány jövedelme mellett a könyvtár aligha virágozhatott volna, ha a jezsuiták egyéb jövedelmük egy részét ezen célra nem fordították volna.

Sajnos dolog, hogy nem rendelkezünk összes számadásaikkal, de az 1714—1733. évekre szóló számadási könyvük husz év bevételei és kiadásai között a könyvtára fordított költségeket is adja.

E számadási könyv adatai nemcsak az évi, de a havi kiadásokba is bepillantást engednek. Tudjuk azt, mennyit fordítottak az egyes években a bibliotheka föntartására. Érdekesség szempontjából álljon itt ezen kiadások rendszeres összeállítása:

Év	Január	Február	Márczius	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	Deczember	Összeg
1714.	3.0	—	—	—	—	—	—	7.20	—	—	—	13.68	23.88
1715.	—	—	—	0.60	—	—	—	1.40	—	3.66	—	—	5.66
1716.	—	—	26.86	—	—	—	—	0.24	—	—	—	—	27.10
1717.	3.84	—	3.30	—	—	11.04	—	—	—	—	—	—	18.18
1718.	2.26	—	3.94	—	22.0	0.24	—	13.40	—	—	—	0.48	42.32
1719.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.36	1.36
1720.	—	36.32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0.15	36.47
1721.	—	—	—	5.0	5.10	37.10	—	—	—	23.64	7.0	—	77.84
1722.	14.55	—	—	—	—	—	—	—	—	2.90	4.88	0.14	22.47
1723.	1.98	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.98
1724.	5.25	—	—	—	12.04	—	0.24	0.45	—	—	—	1.55	19.53
1725.	—	4.18	—	4.06	0.68	0.48	—	—	—	2.40	3.75	2.28	17.83
1726.	26.04	—	7.36	—	—	—	—	4.08	—	—	4.80	—	42.28
1727.	5.76	—	29.28	—	—	20.18	4.80	—	—	—	5.0	—	65.02
1728.	39.16	—	—	—	—	3.40	14.40	—	50.50	1.36	5.34	4.08	118.24
1729.	—	—	4.80	—	—	—	—	4.80	6.90	—	2.40	—	18.90
1730.	166.56	3.60	—	—	—	—	0.80	3.60	35.16	3.60	22.28	—	245.60
1731.	37.50	8.90	—	—	—	8.40	44.0	—	—	—	—	5.0	103.80
1732.	—	—	2.30	1.0	—	—	—	—	—	—	—	—	3.30
1733.	—	11.06	—	—	—	—	—	29.12	—	—	—	5.24	45.42

Husz év kiadása 937 frt 18 kr.

¹ A jezsuiták 1714—35. évi számadási könyve a nagybányai róm. kath. plébánia levéltárában. Rátz Pál prépost-plébános úr szíveségéből használhattam fel.

Úgy látszik, hogy a kiadásnál nem annyira az arányosság, a rendszeresség, mint a szükség döntött. Egyszer tömegesen, másszor kisebb méretben hozattak könyveket. Mivel helyben könyvkereskedő nem létezett, a könyveket rendszeren Kassáról kapták.

A könyvtár helyisége a társház emeletének egy kisebb kamrájában volt, melyben a zeneszerek szekrényei mellett a könyvállványok is elfértek.

A könyvtár történetére vonatkozó egyéb adatot nem ismerünk. Egyedül azt tudjuk, hogy a szerzetesek távozásakor (1773-ban) a könyvtár a társházzal és a Szent-Háromság templomával együtt az egyházi gondozására volt bízva. Az 1776. évben itt járt, a jezsuiták tulajdonát felülvizsgáló vegyes bizottság a könyvtárt rendben találta, azt a többi vagyonnal együtt lefoglalta és az iskolát átvevő minorita szerzetesekre bízta. A könyvek 1782-ig Nagybányán maradtak, a honnan a mondott évben a budai egyetemre jutottak. Jelenleg egy részük a budapesti egyetemi, más részük a papnövelde könyvtárában található.¹

A könyvekről két jegyzék maradt fent napjainkig; mindkettőt a budapesti egyetemi könyvtár őrzi.

Az első katalogus czíme: *Elenchus librorum, qui ex bibliotheca Nagy-Banyensi ductu indicis generalis selecti et ad bibliothecam regiae universitatis Budensis transmittendi sunt.*²

Betűrendes sorban, a szerzők szerint közli a műveket. Az első rovatban állnak: *Autores, et tituli librorum.* A második rovat alatt: *Editionis locus, annus.* A harmadikban: *Forma.* A negyedikben: *Volumina.* Az egész katalogus 6 ívrétű lapból áll és 205 mű czímét tartalmazza.

A művek szakok szerint a következőkép oszlanak meg: Theologia 117, bölcészet 21, nyelvészet 18, történelem 16, klasz-

¹ Az egyetemi könyvtárban 1894. júliusban vett szóbeli információ alapján. Hogy egyes darabok máshová is kerülhettek, bizonyítja a Magyar Nemz. Múzeum könyvtára tulajdonában levő egyik Schedel-féle Világkrónika (Nürnberg, 1493.) bejegyzése, melynek tanúsága szerint az is a nagybányai jezsuiták könyvtárába tartozott. V. ö. Magyar Könyvszemle, 1894. évf. 132. l. Fel-tűnő, hogy e könyv az alább ismertetendő jegyzékek egyikében sem fordul elő.

² A jegyzék hátán látható hivatalos jelzések: Ad N. 6745.782. — F. 20. No. 16. Nagy-Banyensis. — 782. 17. Urs. Bud. No. 6.21.

szikus irodalom 8, földrajz 7, paedagogia 6, matematika 3, szótár 5, jogtudomány 2, orvosi tudomány 2.

Nyelvek szerint van: latin 153, német 17, magyar 13, francia 9, olasz 9, ruthén 2, görög 1, arab 1.

E művekben összesen 98 író s a nyomtatványok közül 57 darab magyar nyomda terméke van képviselve.

A második katalogusnak¹ czime nincsen. A művek elrendezésében — bár a szándék nincsen tökéletesen keresztül vive — a szakszerű beosztás törekvése látszik. A rovatos elosztás az első katalogussal azonos, egy ötödik rovat alatt: *Exemplaria* áll. A *Volumina* rovat betöltetlen. Az egész 12 ívrétű lapból áll és 941 kötetben 703 művet sorol fel, melyek az egyes szakok között így oszlanak meg: Theologia 427, történelem 80, (ebből magyar történelem 14,) nyelvészet 61, klasszikus irodalom 44, jog 23, bölcsélet 27, földrajz 10, paedagogia 9, természettan 7, orvosi tudomány 5, csillagászat 3, matematika 3, szótár 2, természetrajz 1, katonai tudomány 1, kalendárium 1.

Nyelvek szerint volt benne: latin 637, magyar 26, német 17, görög 6, olasz 9, francia 9, arab 1, ruthén 2.

Az 598 írótól származó művek közül magyar nyomda terméke 266 mű.

Mindkét katalogus különböző kézírása. Mely évben irták, a jezsuiták idejében, vagy a fölloszlatás után, a könyvek átszállításakor, azt biztosan nem ismerjük. Az első katalogus czíme az utóbbit sejteti.

Mivel jelen ismertetésünkben csupán a XVI. és XVII. századbeli művek érdekelnek közelebbről, csak ezek czimeit közöljük, a katalogusoktól eltérőleg az évek szerint haladó felosztást követve összeállításukban. Ezen esetben szerencsésebbek vagyunk a reformátusok könyvtárával szemben, hol egy könyvet kivéve, a többinél az évszám nincsen följegyezve.

A művek a következők:

1557: *Strabonis De situ orbis*. Lugduni. 8-r. (II.)²

1558: *Biblia Sacra Latina*. Lugduni. 4-r. (I. II.)

1578: *Telegdi Miklós*, Predikációk. II. rész. Nagy-Szombat. 4-r. (I. II.)³

¹ F. 18. Nagybanyensis.

² A zárójel közé tett római számok a katalogust jelzik.

³ RMK. I. k. 145. sz.

- 1581: *Joannis Perpiniani* Orationes. Coloniae. 8-r. (I.)
- 1582: *Hermani Vettelini* Impius infelix. Augustae. 4-r. (I.)
Praxis fructuose meditandi. Viennae. 12-r. (II.)
- 1587: *Virgiliti Opera*. Tyrnaviae. 4-r. (II.)¹
- 1596: *Michaelis Beringerii* Epitome Rhetoricae. Tubingae. 8-r. (I. II.)
- 1601: *Joannis Jacobi Wuckerii* Antidotum generale et speciale.
Basileae. 4-r. (I. II.)
Roberti Belarmini De controversiis disputarum. Ingolstadii.
Ivr. (II.)
Annaei Senecae Tragoediae. Antverpiae. 8-r. (II.)
- 1604: *Francisci Toleti* Compendium summae casuum conscientiae.
Venetiis. 12-r. (I.)
Ioannis Fernerii Universa medicina. Lugduni. 8-r. (II.)
- 1605: *Jacobi Henrichmanni* Gramm. Inst. Tubingae. 4-r. (II.)
- 1606: *Claudii Aquavivae* Industria pro superioribus. Romae. 8-r. (II.)
- 1611: Epistolae Gallicae. Lugduni. 8-r. (I.)
Antonii de Gevara Horologium principum. Ivr. (II.)
- 1612: *Joannis Calvinii* Institutio christianae religionis. Genevae.
4-r. (II.)
- 1614: *Ludovicii Granatensis* Conciones a festo s. Andreae. Antverpiae. 8-r. (II.)
- 1615: *Annaei Senecae* Tragoediae. Coloniae. 4-r. (II.)
- 1619: *Theophili Goli* Educationis linguae Graecae pars I. Francofurti. 8-r. (II.)
- 1620: *Petri Bessei* Conceptus Theologici Tomus III. Coloniae.
4-r. (II.)
Matthaei Timpitii Dormi secure. Coloniae. 8-r. (II.)
- 1621: *Horatii* Orationes graece et latine. Monachii. 12-r. (II.)
- 1624: *Vincentii Brunii* Meditationes. Coloniae. 8-r. (II.)
Martini Rulandi Synonima Latino-Graeca. Coloniae. 8-r. (II.)
Blasii Aponis In psalterium. Viennae. 4-r. (II.)
- 1625: *Antonii Muretti* Orationes. Coloniae. 2-r. (II.)
- 1626: *Guilelmi Baile* Catechismus. Viennae. 8-r. (II.)
- 1628: *Joannis Raicsany* Opusculum de vera et falsa fidei regula.
Cassoviae. 8-r. (II.)²
1630. Jo Nemes Varadnak Gyenge orvoslassa. Posenii. 4-r. (II.)³
- 1631: *Christophori Peicsik* Concordia orthodox. patrum. Tyrnaviae.
8-r. (II.)
- 1632: *Horatii Flacci* Carmina et epistolae. Monachii. 8-r. (II.)
- 1635: *Hugonis* Card. Bibliorum Sacrorum vulg. ed. conc. Coloniae.
Ivr. (II.)

¹ Szabó Károly nem ismeri; az első eddig ismert hazai Virgilius kiadás 1642-ben jelent meg. A jegyzék alighanem téved az évszámában.

² Szabó Károlynál ismeretlen.

³ RMK. I. k. 595. sz.

- 1636: *Grienbergeri* Euclidis 17 primi geom. libri. Manstedii. 12-r. (II.)¹
- 1637: *Petri Pasman* Kalauz. Posenii. Ivr. (II.)²
- 1638: *Angelini Jasai* Pra (?) hilaria. 12-r. (II.)
- 1640: *Franconis Burgersdici* Institutionum metaph. libri 2. Lugduni. 12-r. (I. II.)
- 1641: *Roberti Schieringer* Logica. Graecii. 16-r. (I.)
P. P. Soc. Jesu Orationes L de Christi domini morte. Romae. 12-r. (II.)
- 1642: *Kiliani* Dictionarium Therico-Latino-Graecum. Amstelodami. 8-r. (II.)
- 1643: *Joannis Andreae Koppenstein* Aurora concionatorum. Francofurti. 4-r. (I. II.)
- 1644: *Didaci de Barsa* Commentarius in evangelia. Lugduni. Ivr. (II.)
- 1645: *Joannis Makovii* Metaphysica. Lugduni. 12-r. (I. II.)
- 1646: *Joannis Makovii* Theologia polemica posthuma. Franecquerae. 12-r. (I.)
Didaci Nissenii Sermones aureae. Ivr. (II.)
Georgii Passore Manuale Graecarum vocum. Lugduni. 8-r. (II.)
- 1648: *Leonardi Lauredani* Sylva rerum moralium. Antverpiae. 4-r. (II.)
Roberti Schieringer Logica. Graecii. 18-r. (II.)
- 1650: *Emanuelis de Nasceta* Comment. in Josue. Venetiis. Ivr. (II.)
- 1652: *Benigni Kibler* Divina miracula. Tract. I—IV. Monachii. Ivr. 4 kötet. (II.)
Horatii Flacii Odae. Dilingae. 12-r. (II.)
- 1655: *Hadriani Liraei* De imitatione Jesu libri 7. Antverpiae. Ivr. (II.)
- 1656: *Alexandri Calamati* Stella concionatorum. Tomus III. Moguntiae. 4-r. (II.)
Communis vitae inter homines scita urbanitas. 12-r. (II.)
- 1658: *Henrici Engelgrave* Caeleste Pantheon. Pars I. — 4. Jvr. (II.)
- 1659: *Michaelis Pichardi* Comment. in libros politicorum Aristotelis. Jenae. 8-r. (I.)
- 1660: *Martini Bekani* Manuale controversiarum. Coloniae. 8-r. (II.)
- 1661: *Jacobi Marchantii* Conciones morales. Coloniae. 4-r. (I. II.)
Horae diurnae Romani Breviarii. 12-r. (II.)
- 1663: *Zachariae Trinckellii* Divinatorium viae, et vitae aeternae. Viennae. Ivr. (I. II.)
Matthiae Fabri Opus canonicum. Antverpiae. Ivr. (II.)
Matthiae Fabri De festis et conciones nuptiales et funebrales. Antverpiae. Ivr. (II.)

¹ Szabó Károly nem ismeri.² RMK. I. k. 673. sz.

- Matthiae Fabri* Opus concionum tripartitum P. Cestio. Antverpiae. Ivr. (II.)
Euclidis Elementorum libri sex. Lugduni. 12-r. (II.)
Horatii Tursellini De Latinae linguae particulis. Lipsiae. 12-r. (II.)
- 1666: *Apotheca pauperum*. 12-r. (I. II.)
Thomae Tamburini De confessione et missae sacrificio. Coloniae. 12-r. (II.)
Polancyi Breve directorium. Tyrnaviae. 12-r. (II.)¹
Joannis Bucelinii Officina epithetorum. Viennae. 12-r. (II.)
- 1667: *Ernesti Gockelii* De Europaeis regibus eorumque juribus modernis. Augustae. 4-r. (I.)
- 1668: *Szathmári István*. Ötven titkok jelentése. Szebenben. 8-r. (I. II.)²
- 1669: *Thomae Tamburini* Explicatio Decalogi. Lugduni. Ivr. (II.)
 Reginae Palatum Eloquentiae. Moguntiae. 4-r. (II.)
- 1670: *Franconis Burgersdici* Institutionum metaphysicarum libri II. Lugduni. 12-r. (I.)
 Instructio cathechetica circa judicia Sagarum. (Cracoviae.) 12-r. (I.)³
Polancyi Methodus adjuvandi morientes. Graecii. 16-r. (II.)
Danielis Paulovszky Vita P. Caspari Drubitzky. Cracoviae. 8-r. (II.)
Aphtonii Sophistae progymnasmata. Vessatae. 12-r. (II.)
- 1671: *Adami Burghaber* Centuria selectorum casuum. Coloniae. 8-r. (II.)
- 1672: *Emanuelis de Nasceta* In librum primum regum. Lugduni. Jvr. (II.)
Joannis Federer Calvinismus dedoctus. Oeniponti. 4-r. (II.)
- 1673: *Petri Rola* Hortus floridissimus. Moguntiae. 4-r. (II.)
- 1674: *Orationes selectae*. Lugduni. 12-r. (I. II.)
Mansi Bibliotheca moralis. Tomus. IV. Moguntiae. Ivr. (II.)
 Directorium ecclesiasticum. Tyrnaviae. 8-r. (II.)⁴
Virgilii Maronis Bucolica, Georgica, Aeneis, Culex. Dilingae. 8-r. (II.)
- 1675: *Joannis Scheffleri* Concilium Tridentinum ante ind. Missae. 12-r. (II.)
Matthiae Tanner Societas Jesu. Pragae. Ivr. (II.)
- 1677: *Pauli Hachenberg* Symbola Christiana. Francofurti. 4-r. (I. II.)
Joannis Dralosa Flores summarum. Coloniae. 8-r. (II.)

¹ Hihetőleg tévesen van 1666-ra téve 1667 helyett. V. ö. RMK. II. k. 1110. sz.

² RMK. I. k. 1078. sz.

³ Szeljegyzet: NB. Extat in bibliotheca Quinqueecclesiensi.

⁴ RMK. II. k. 1340. sz.

- Balbini Bohuslai* Quaestio oratoria. Coloniae. 8-r. (II.)
 Novum dictionarium Italico-Gallicum. Genevae. 8-r. (II.)
- 1678: *Jacobi Massenii* Palaestra oratoris. Coloniae. 8-r. (II.)
- 1679: *L. B. P. Molière*, IV Comoedies. Paris. 8-r. (I.)
 Biblia Sacra vulg. edit. Coloniae. 4-r. (II.)
Mansi Bibliotheca moralis. Moguntiae. Ivr. (II.)
Alexandri Calamati Nova sylva concionum. Tomi I. II.
 Francofurti. 4-r. 2 kötet. (II.)
- 1680: *Josephi Simonis* Tragoediae quinque. Coloniae. 8-r. (II.)
- 1681: *Compendium vitae s. Ignatii Loyolae*. Viennae. 8-r. (II.)
Michaelis Perxenfelder Apparatus eruditionis. Sultzbachii. 4-r. (II.)
Jacobi Graeczeii (?) Institutio de octo partibus orationis. Graecii.
 8-r. (II.)
- 1682: *Considerazioni*. Venezia. 8-r. (I. II.)
Benigni Kibler Divina miracula. Monachii. Ivr. 4 kötet. (I.)
Thomae Leblang Commentarius in psalmos. Tomi I. IV. V.
 Coloniae. Ivr. 3. (II.)
Bernardini Mercatoris Nucleus catechet. Coloniae. 12-r. 2
 kötet. (II.)
Danielis Paulovsky Locutio Dei ad cor. Pragae. 12-r. (II.)
 Selectae orationum panegyricae. Tomus I. Lugduni. 12-r. (II.)
- 1683: *Henrici Schoevii* Mythologia deorum ac heroum. Stetini.
 12-r. (I.)
Josephi Mansi Bibliotheca moralis. Tomus II. Moguntiae.
 Ivr. (II.)
- 1685: *Nath. Duez* Dialoghi famigliari. Coloniae. 8-r. (I. II.)
- 1686: *Ladislai Szenycj* Examen quadripartitum ordinis. Graecii.
 8-r. (II.)
Massena, Palaestra styli Romani. Coloniae. 8-r. (II.)
- 1687: *Compendium Biblicum*. Tyrnaviae. 12-r. (II.)¹
Richardi Arsdechin Theologia tripartita. Coloniae. 8-r. (II.)
- 1688: *Dictionarium Gallico-Italico-Latinum*. Genevae. 8-r. 2 kötet.
 (I. II.)
 Epistolae Gallicae. Rothomaji. 8-r. (I.)
Richardi Arsdechin Theologia tripartita. Coloniae. 4-r. (II.)
- 1689: *Landovics*. Új Segétség. Tomi I. II. Tyrnaviae. 4-r. 2
 kötet. (II.)²
- 1690: *Mansi* Promptuarium sanctum ac morale. Tomus I. Colo-
 niae. 4-r. 2 kötet. (II.)
Henrici Engelgrave Coelum empyreum. Partes I. II. Coloniae.
 4-r. 2 kötet. (II.)
Henrici Engelgrave Lux evangelica. Coloniae. 4-r. (II.)

¹ U. ott, 1620. sz.² RMK. I. k. 1380. sz.

- Illyés András*, A Krisztus Jézus élete. Tyrnaviae. 8-r. (II.)¹
- 1691: *Ferdinandi Krimer* De incarnatione. Graecii. 8-r. (II.)
Josephi Augustini Panormitani Notitia pro confessariis. Tyrnaviae. 12-r. (II.)²
Petri Scarga Conciones pro diebus dominicis et festibus. Cracoviae. Ivr. I. II.
Balthazaris Knellinger Conciones dominicales. Monachii. Ivr. (II.)
- 1692: *Antonii Vieira* Sermones selectissimi. Partes I—V. Coloniae. 4-r. 2 kötet. (II.)
Joannis Krosnovsky Viator religiosus. Posnaviae. 4-r. (II.)
Jacobi Meni Palestrae eloquentiae ligatae libri 3. Coloniae. 8-r. (II.)
- 1693: Grammatica Latino-Germanica. Mintan. (?) 8-r. (I. II.)
Jacobi Altung Theologia practica. Dilingae. Ivr. (II.)
Mathiae Fabri Pars hyemalis et dominicis. (Igy.) Coloniae. Ivr. (II.)
- 1694: *Wüwojalevicz*, Concionator extemporaneus. Coloniae. 8-r. (II.)
Matthiae Tanner Soc. Jesu. Apostolorum imitatrix. Pragae. Ivr. (II.)
 Latini-Attici oratores. Viennae. 8-r. (II.)
 Praxis fructuose meditandi. 12-r. (II.)
- 1695: Phrases et sententiae Cornelii Nepotis. Francofurti. 8-r. (I. II.)
Hermannii Vetelin Impius infelix. 4-r. (I. II.)
Petri Visfeld Theologia catechetica. Monasterii. 8-r. (II.)
Matthiae Fabri Concionum sylvia cum funebralibus et nuptialibus. Coloniae. Jor. (II.)
Philippi Harlung Philippica pro singulis dominicis totius anni. Augustae. 4-r. (II.)
Pasman Péter, Vasarnapokra egy nehany. Strigonii. (Igy, Tirnaviae helyett.) Ivr. 2 kötet. (II.)³
Wolfgangi Rauscher Oleum et vinum Samaritani. Dilingae. Ivr. (II.)
 Libellus exercitationum. Styrae. 12-r. (II.)
- 1696: *Josephi Dentzler* Theatrum pharmaceuticum. Gall. v. Ital. Venezia. 4-r. (I. II.)
Francisci Otrókocsi Examen reformationis Lutheri et sociorum eius. Tyrnaviae. 8-r. (II.)⁴
Pauli Szegneri Instructio penitentis. Dilingae. 8-r. (II.)
Michaelis Bexenfelder Epitome rhetoricae. Dilingae. 8-r. (II.)
Nicolai Avancini Psalterium lyricum. Viennae. 12-r. (II.)
- 1697: Biblia Sacra seu Evangelia et epistolae dominicarum et festorum. Parisiis. 12-r. (I. II.)

¹ U. ott, 1395. sz.² RMK. II. k. 1691. sz.³ RMK. II. k. 1853. sz.⁴ RMK. I. k. 1482. sz.

- Maximiliani Vietrovszky* Quaestiones Philosophicae. Praegae. 8-r. (II.)
- Jacobus Altung*, Fundamenta punctationis linguae Graecae. Gronningae. 7-r. (I.)
- 1698: *Pauli Szegneri* Incredulus mexentatus. Italice. Venetiis. 4-r. (II.)
- Foris Ferencz*, Roma Istennek szent Varassa. Tyrnaviae. 8-r. (II.)¹
- Alexandri Calamati* Stella concionatorum. Tomus IV. Francofurti. 4-r. (II.)
- Alexandri Calamati* Sanctorale. Tomus V. Francofurti. 4-r. (II.)
- Sebastiani Pensingeci* In omnia festa. Solisbaciai, 4-r. 2 kötet (II.)
- Wolfgangi Rauscher* Oleum et vinum Samaritani. Pars 2. Dilingae. Ivr. (II.)
- Wolfgangi Rauscher* Conciones dominicales. Partes 2. 3. Dilingae. Ivr. 4 kötet. (II.)
- Wolfgangi Rauscher* Conciones funebres. Partes I. II. Dilingae. Ivr. 2 kötet (II.)
- Antonii Vischnitz* Vita Seraphici s. Francisci. Coloniae. 8-r. (II.)
- Paris Papaj Ferencz*, Pax corporis ungarice. Claudipoli. 8-r. 2 kötet. (II.)²
- 1699: Quaestiones facti theologiae. Viennae. 8-r. (I.)
- Tractatus de contractibus in communis. Viennae. 4-r. (II.)
- Pauli Szegneri* Instructio confessorii. Dilingae. 12-r. (II.)
- Martini Szentivanj* Ratio status futurae vitae. Tyrnaviae. 4-r. (II.)³
- Gaspari Drusbitzky* Lapis Lydius boni spiritus. Viennae. 8-r. (II.)
- Phosphori Austriaci libri duo. Viennae. 8-r. (II.)

Van a fönnebbiek szerint 58 XVI. és XVII. századbeli mű és pedig a XVI. századból 9, a XVII. századból 49.

A szakok szerinti fölosztás szerint a vallás és erkölcs-100, a bölcsélet 12, a nyelvészet 24, a klasszikus irodalom 6, a történelem 4, a jezsuiták története 3, a szótár-irodalom 3, a színmű-irodalom 3, a paedagogia 2, a matematika 2, az orvosi tudomány 2, az epistola-irodalom 2, a földrajz 1, a politika 1, a jogtudomány 1 művel van képviselve.

A nyelvek szerint van: latin 134, magyar 10, francia 3, olasz 3, görög-latin 3, olasz-francia 2, latin-német 1, latin-olasz-francia 1, görög 1.

¹ U. ott. 1535. sz.

² Pax sepulchri. U. ott, 1526. sz.

³ RMK. II. k. 1971. sz.

A magyar irodalomnak magyar vagy idegen nyelvű honi termékeire, melyekkel aránylag elég szép számmal találkozunk a jegyzékekben, az illető helyen jegyzetben megtettem a szükséges megjegyzéseket. Néhány munka közülök teljesen ismeretlen Szabó Károlyban és az ezt pótló adalékok jegyzékeiben; mindazonáltal nem merem azokat új adalékok gyanánt tekinteni, miután a nevek és évek pontos közlése tekintetében nem bízhatom meg teljesen a jegyzékekben. Közlésemet az 1699-ik évvel zárva, a további évek anyagából a magyar vonatkozású könyvek czimeit itt közlöm:

- 1700: Biblia Sacra avagy Evangyéliumok és Epistolák. Nagy-Szombat.¹
- 1702: *Pethő Gergely*, Magyar kronika. Bécsben.²
- 1719: *Fridenzi Adolphi* Keskeny ut. Debreczini.
- 1724: *Joannis Rajcsanyi* Az igaz és nem igaz hitnek proba köve. Nagy-Szombat.
- 1725: *Petri Pasman* Kalauz.
Serdahely Gábor Lelki szent gyógyító. Cassoviae.
Maria szeplőtelen fogantatasarol valo solosma. Cassoviae.
- 1729: *Soprony*, Piros tyukmon. Cassoviae.
- 1730: *Deák Ferencz*, Halotti praedicatiok. Cassoviae.
- 1732: *Martini Demetrii* Szent háromság. Kolozsvár.
- 1735: A Kolozsvári könyvező szűznek historiaja. Kolozsvár.
- 1741: Világos igazság paizsa. Kolozsvár.
Tarnóczy István Holtig való barátság. Tyrnaviae.
- 1744: Declaratioja az állapotoknak.
- 1745: Mennyei bölcsessegek ösvénye.
- 1749: Missios énekek. Kolozsvár.
- 1763: *Molnár János*, Az igaz paenitentiatartó. Tyrnaviae.

¹ RMK. I. k. 1556. sz.

² U. ott, 1645. sz.